

დავალეები 1-30-ის პასუხები:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
ა		x		x								x						
ბ	x							x	x	x								
გ			x											x				
დ						x	x				x		x			x		x
ე					x										x		x	

	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
ა				x		x		x				
ბ		x							x			
გ	x		x							x	x	
დ												
ე					x		x					x

დავალეები 1-30-ის შეფასების სქემა: ყოველი დავალეების სწორი პასუხი ფასდება 1 ქულით, ხოლო მცდარი პასუხი - 0 ქულით.

დავალება 31 (5 ქულა).

ბრტყელი ჰაერიანი კონდენსატორი მიუერთეს დენის წყაროს და შემდეგ ფირფიტებს შორის მანძილი 2-ჯერ გაზარდეს. შეუსაბამეთ ციფრებით დანომრილ ფიზიკურ სიდიდეებს ასოებით დანომრილი შესაძლო ცვლილებები.

1. კონდენსატორის ტევადობა	ა. შემცირდა 4-ჯერ
2. კონდენსატორის მუხტი	ბ. შემცირდა 2-ჯერ
3. ძაბვა კონდენსატორზე	გ. არ შეიცვალა
4. ველის დამაბულობა კონდენსატორში	დ. გაიზარდა 2-ჯერ
5. კონდენსატორის ენერგია	ე. გაიზარდა 4-ჯერ
6. მიზიდულობის ძალა ფირფიტებს შორის	ვ. გაიზარდა 8-ჯერ

	1	2	3	4	5	6
ა						x
ბ	x	x		x	x	
გ			x			
დ						
ე						
ვ						

მიღებული ქულა უდრის სწორი სვეტების რიცხვს მინუს ერთი. სწორი სვეტები ისეთია, როგორც მოყვანილ ცხრილშია. განსხვავებული სვეტები მცდარია.
(მაქს. 5 ქულა)

დავალება 32 (5 ქულა).

შეუსაბამეთ ციფრებით დანომრილ ფიზიკურ სიდიდეებს ასოებით დანომრილი განზომილებები, რომლებიც გამოსახულია SI სისტემის ძირითადი ერთეულებით. პასუხების ფურცელზე ცხრილის სათანადო უჯრებში დასვით ნიშანი X.

1. მაგნიტური ველის ინდუქცია	ა. $\text{ა}^2 \cdot \text{წმ}^4 / \text{კგ} \cdot \text{მ}^2$
2. მაგნიტური ნაკადი	ბ. $\text{ა}^2 \cdot \text{წმ}^4 / \text{კგ} \cdot \text{მ}^3$
3. ინდუქციურობა	გ. $\text{კგ} \cdot \text{მ}^2 / \text{ა} \cdot \text{წმ}^3$
4. ელექტროტევადობა	დ. $\text{კგ} / \text{ა} \cdot \text{წმ}^2$
5. ϵ_0 ელექტრული მუდმივა	ე. $\text{კგ} \cdot \text{მ}^2 / \text{ა} \cdot \text{წმ}^2$
6. ელექტრული ძაბვა	ვ. $\text{კგ} \cdot \text{მ}^2 / \text{ა}^2 \cdot \text{წმ}^2$

	1	2	3	4	5	6
ა				x		
ბ					x	
გ						x
დ	x					
ე		x				
ვ			x			

მიღებული ქულა უდრის სწორი სვეტების რიცხვს მინუს ერთი. სწორი სვეტები ისეთია, როგორც მოყვანილ ცხრილშია. განსხვავებული სვეტები მცდარია.
(მაქს. 5 ქულა)

დავალება 33 (2 ქულა).

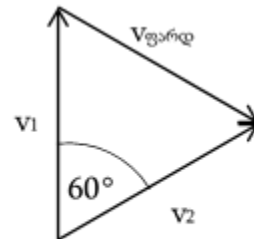
დედამიწის ზედაპირიდან ორი სხეული ერთდროულად გაისროლეს ერთი და იმავე ადგილიდან ტოლი, $v_1=v_2=20$ მ/წმ სიჩქარეებით, ერთი ვერტიკალურად ზევით, მეორე კი ჰორიზონტისადმი 30° კუთხით. განსაზღვრეთ მანძილი სხეულებს შორის გასროლიდან 1 წმ-ის შემდეგ.

ამოხსნა:

მოცემული მონაცემებით ჰაერის წინააღმდეგობის ძალას ვერ გავითვალისწინებთ, ამიტომ ის უგულებელვყოთ. რადგან სხეულებს ექნებათ ტოლი აჩქარებები, ამიტომ ისინი ერთმანეთის მიმართ თანაბრად მოძრაობენ. ვიპოვოთ ერთი სხეულის $v_{\text{ფარდ}}$ სიჩქარე მეორის მიმართ ვექტორების გამოკლების წესის გამოყენებით:

ნახატზე ვხვდავთ, რომ სამკუთხედი ტოლგვერდაა და ამიტომ $v_{\text{ფარდ}}=20$ მ/წმ.

სხეულებს შორის მანძილი იქნება $s=v_{\text{ფარდ}}t=20$ მ.

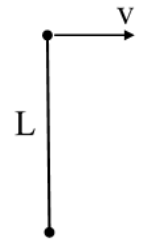
შეფასების სქემა:

სრული ამოხსნა - 2 ქულა

თუ სრულად არაა ამოხსნილი, მაგრამ ნათქვამია, რომ სხეულები ერთმანეთის მიმართ თანაბრად მოძრაობენ ან შემოტანილია კოორდინატთა სისტემა და მოყვანილია სხეულებს შორის მანძილის ფორმულა და ერთ-ერთი სხეულის კოორდინატების ფორმულები ან არ არის მანძილის ფორმულა, მაგრამ მოყვანილია ორივე სხეულის კოორდინატის ფორმულები - 1 ქულა

დავალება 34 (3 ქულა).

გლუვ ჰორიზონტალურ ზედაპირზე დევს L სიგრძის უმასო ღეროთი შეერთებული ორი ერთნაირი პატარა ბურთულა. ერთ-ერთ ბურთულას ბიძგით მიანიჭეს ღეროს მართობული და ზედაპირის პარალელური v სიჩქარე (იხ. ნახ.). განსაზღვრეთ ამის შემდეგ:

- 1) სისტემის მასათა ცენტრის სიჩქარე;
- 2) თითოეული ბურთულას სიჩქარის მოდული მასათა ცენტრთან ერთად გადატანითად მოძრავ ათვლის სისტემაში;
- 3) ღეროს ბრუნვის კუთხური სიჩქარე.

ამოხსნა:

- 1) რადგან v ვექტორი მიმართულია ღეროს მართობულად და ღერო უმასოა, მეორე ბურთულას საწყისი სიჩქარე ნულის ტოლი იქნება. შესაბამისად, ღეროს შუა წერტილის (ანუ ბურთულების მასათა ცენტრის) საწყისი სიჩქარე არის $v/2$ და მიმართულია მარჯვნივ. მასათა ცენტრის სიჩქარე უცვლელი დარჩება ღეროს და ბურთულების შემდგომი მოძრაობისასაც (1 ქულა).
- 2) ხსენებულ ათვლის სისტემაში გადასვლისას სიჩქარის ყველა ვექტორს დაემატება მარცხნივ მიმართული მოდულით $(v/2)$ -ის ტოლი ვექტორი. ამიტომ ამ სისტემაში ბურთულების საწყისი სიჩქარეები მოდულით $(v/2)$ -ის ტოლი იქნება (პირველის სიჩქარე მიმართული მარჯვნივ, მეორისა - მარცხნივ). შესაბამისად, მათი მასათა ცენტრი იქნება უძრავი და, ცხადია, დარჩება უძრავი ბურთულების შემდგომი მოძრაობისას - კერძოდ კი ბურთულები მოდულით $(v/2)$ -ის ტოლი სიჩქარით იბრუნებენ ამ უძრავი ცენტრის გარშემო საათის ისრის მიმართულებით (1 ქულა).
- 3) ბურთულების ბრუნვის კუთხური სიჩქარეა $\omega = (v/2) / (L/2) = v/L$. ცხადია, ასეთივე კუთხური სიჩქარით იბრუნებს მთლიანად ღეროც (1 ქულა).

მოვიყვანოთ მკაცრი ამოხსნაც:

$$Ft = 2mv_c \quad (\text{მასათა ცენტრის მოძრაობის განტოლება})$$

$$F \frac{L}{2} t = 2m \left(\frac{L}{2} \right)^2 \omega \quad (\text{მომენტების განტოლება})$$

აქ F ბურთულაზე მოქმედი ძალაა, t ძალის მოქმედების მცირე დროა, v_c მასათა ცენტრის სიჩქარეა, ω შექმნილი კუთხური სიჩქარეა.

$$\text{აქედან მიიღება, რომ } v_c = \omega \cdot \frac{L}{2}.$$

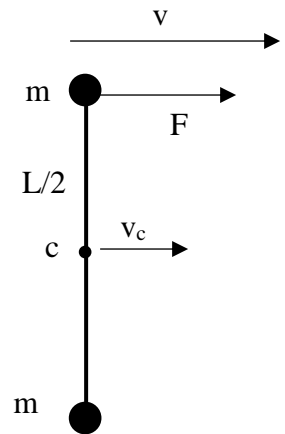
ნახატზე გამოსახული ზედა ბურთულას სიჩქარისათვის მივიღებთ, რომ

$$v = v_c + \omega \cdot \frac{L}{2}$$

აქედან მიიღება ამოცანის პასუხები.

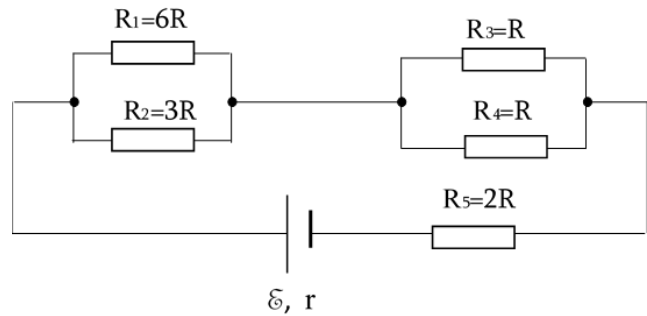
შევნიშნოთ, რომ მეორე ბურთულას შექმნილი სიჩქარე ნულის ტოლია:

$$v_2 = v_c - \omega \cdot \frac{L}{2} = 0$$

დავალება 35 (5 ქულა).

ნახატზე გამოსახულ სქემაში დენის წყაროს ემ ძალაა \mathcal{E} , წყაროს შიგა წინაღობაა $r=0,5R$. განსაზღვრეთ:

- 1) გარე წრედის წინაღობა;
- 2) ძაბვა მეხუთე რეზისტორზე;
- 3) მეორე და მეოთხე რეზისტორებში დენის ძალების I_2/I_4 შეფარდება;
- 4) პირველ და მესამე რეზისტორებში სიმძლავრეების P_1/P_3 შეფარდება;
- 5) t დროში დენის წყაროს დახარჯული ენერგია.

ამოხსნა:

1) პირველ რიგში ვიპოვოთ (R_1, R_2) და (R_3, R_4) პარალელური უბნების წინაღობები. ისინი უდრის შესაბამისად $R' = \frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2} = 2R$ და $R'' = \frac{R_3 R_4}{R_3 + R_4} = 0,5R$, ხოლო გარე წრედის წინაღობაა $R_g = 2R + 0,5R + 2R = 4,5R$ (1 ქულა).

2) წყაროში გამავალი დენის ძალაა $I = \mathcal{E}/(r + R_g) = \mathcal{E}/5R$, ამიტომ საძიებელი ძაბვა იქნება $U_5 = 2R \cdot \mathcal{E}/5R = 0,4 \mathcal{E}$ (1 ქულა).

ახლა ვიპოვოთ, რა ძაბვებია მოდებული თითოეული პარალელური უბნის ბოლოებზე. გვაქვს $U' = 2R \cdot \mathcal{E}/5R = 0,4 \mathcal{E}$; $U'' = 0,5R \cdot \mathcal{E}/5R = 0,1 \mathcal{E}$. ამიტომ

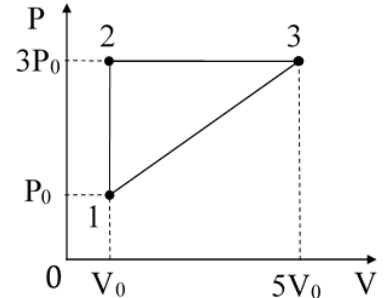
3) $I_2/I_4 = (U' / 3R) / (U'' / R) = 4/3$ (1 ქულა) და

4) $P_1/P_3 = ((U')^2 / 6R) / ((U'')^2 / R) = 8/3$ (1 ქულა).

5) წყაროს მიერ t დროში დახარჯული ენერგიაა $E = \mathcal{E}It = \mathcal{E}^2 t / 5R$ (1 ქულა).

დავალება 36 (5 ქულა).

სითბურ ძრავაში სრულდება ნახატზე გამოსახული 1-2-3-1 ციკლური პროცესი. მუშა სხეული ერთატომიანი იდეალური აირია. P_0 წნევა და V_0 მოცულობა ცნობილი სიდიდეებია. განსაზღვრეთ:

- 1) 2-3 პროცესის დროს აირის მიერ შესრულებული მუშაობა;
- 2) 1-2-3-1 ციკლური პროცესის დროს აირის მიერ შესრულებული მუშაობა;
- 3) 1-2 პროცესის დროს აირის მიერ მიღებული სითბოს რაოდენობა;
- 4) 2-3 პროცესის დროს აირის მიერ მიღებული სითბოს რაოდენობა;
- 5) სითბური ძრავას მარგი ქმედების კოეფიციენტი.

ამოხსნა:

1) $A_{23} = 3P_0(5V_0 - V_0) = 12P_0V_0$ (1 ქულა).

2) 1-2-3-1 ციკლური პროცესის დროს აირის მუშაობა რიცხობრივად 1-2-3-1 სამკუთხედის ფართობის ტოლია: $A_{1231} = \frac{1}{2}(3P_0 - P_0)(5V_0 - V_0) = 4P_0V_0$ (1 ქულა).

3) ერთატომიანი აირის შინაგანი ენერგია $U = \frac{3}{2}PV$ ფორმულით გამოითვლება. 1-2 პროცესის დროს აირის მოცულობა არ იცვლება და მისი მუშაობა ნულის ტოლია. შესაბამისად გვაქვს $Q_{12} = \Delta U_{12} = U_2 - U_1 = \frac{3}{2}(3P_0V_0 - P_0V_0) = 3P_0V_0$ (1 ქულა).

4) 2-3 პროცესის დროს აირის მიერ შესრულებული მუშაობა უკვე ნაპოვნია. ამიტომ $Q_{23} = \Delta U_{23} + A_{23} = \frac{3}{2}(15P_0V_0 - 3P_0V_0) + 12P_0V_0 = 30P_0V_0$ (1 ქულა).

5) ძრავას მქვ განისაზღვრება აირის მიერ ერთი ციკლის განმავლობაში შესრულებული მუშობის (ანუ $A_{1231} = 4P_0V_0$ -ის) შეფარდებით მიღებულ სითბოს რაოდენობასთან. შევნიშნოთ, რომ 3-1 პროცესის დროს აირი სითბოს გასცემს და, შესაბამისად, ერთ ციკლში მიღებული სითბოს რაოდენობა Q_{12} -სა და Q_{23} -ის ჯამის, ანუ $33P_0V_0$ -ის ტოლი იქნება. ამიტომ ამ ძრავას მქვ $\eta = \frac{4}{33}$ (1 ქულა).

დავალება 37 (2 ქულა).

(2) 37. განსაზღვრეთ, რა კანონით იცვლება დროის განმავლობაში X ღერძზე მოძრავი m მასის სხეულზე მოქმედი ძალის F_x გეგმილი, თუ კოორდინატი იცვლება შემდეგი კანონით: $x = A \sin \omega t$, სადაც A და ω მუდმივი სიდიდეებია.

ამოხსნა:

ძალის გეგმილისთვის ნიუტონის მეორე კანონის თანახმად გვაქვს $F_x = ma_x$, სადაც აჩქარების გეგმილი a_x უნდა ვიპოვოთ x კოორდინატის დროით ორჯერ გაწარმოებით. პირველი წარმოებულისთვის ანუ სიჩქარისთვის მივიღებთ $\dot{x} = A \omega \cos \omega t$ (1 ქულა), მეორისთვის კი $a_x = \ddot{x} = -A \omega^2 \sin \omega t$ (1 ქულა). საბოლოოდ ძალის დროზე დამოკიდებულებისთვის გვექნება $F_x = -m A \omega^2 \sin \omega t$.

დავალება 38 (3 ქულა).

განსაზღვრეთ, რა კანონით იცვლება დროის განმავლობაში X ღერძზე მოძრავი სხეულის x კოორდინატი, თუ საწყისი კოორდინატია x_0 და სიჩქარის გეგმილი იცვლება შემდეგი კანონით:

- 1) $v_x = At^2$, სადაც A მუდმივი სიდიდეა;
- 2) $v_x = A \cos \omega t$, სადაც A და ω მუდმივი სიდიდეებია;
- 3) $v_x = A \sin \omega t$, სადაც A და ω მუდმივი სიდიდეებია.

ამოხსნა:

სამივე შემთხვევაში კოორდინატი უნდა ვიპოვოთ v_x -ის ინტეგრებით საწყისი პირობის გათვალისწინებით, ანუ შემდეგი ფორმულით:

$$x = x_0 + \int_0^t v_x dt.$$

გვაქვს

- 1) $x = x_0 + \int_0^t A t^2 dt = x_0 + \frac{1}{3} A t^3$ (1 ქულა).
- 2) $x = x_0 + \int_0^t A \cos \omega t dt = x_0 + \frac{A \sin \omega t}{\omega}$ (1 ქულა).
- 3) $x = x_0 + \int_0^t A \sin \omega t dt = x_0 + \frac{A - A \cos \omega t}{\omega}$ (1 ქულა).